

Christian De Coninck

Dodenmasker

Houtekiet

Antwerpen / Amsterdam

I

Vrijdag 4 april 1924
Zeven uur 's avonds

Lode Pynaert lag in zijn zetel in de woonkamer. Naast hem op een nesttafel stonden een glas goede cognac en een asbak, waar zijn pijp in rustte. Af en toe nam hij een zuinig trekje, maar soms hield hij de pijp ook even in zijn mond. Hij had lekker gegeten en genoot nu, terwijl hij de krant las, van een beetje rust. Met tussenpozen nam Lode zijn glas ter hand en liet de cognac even walsen voordat hij ervan dronk.

Zijn vrouw, Emilie, zat in de andere zetel en was druk in de weer met haar breiwerk. Hun kinderen, Antoinette en Norbert, waren in hun kamer aan het studeren. Cyriel, de verloofde van Antoinette, was laat thuisgekomen en had net gedaan met eten in de keuken. Pynaert hoorde hoe hij met zijn bord, glas en bestek rammelde. Hij liet duidelijk merken dat hij de afwas deed. Enkele minuten later stapte De Cruyenaere de woonkamer binnen en nam plaats in de zetel tegenover Pynaert.

‘Hoe was het op kantoor, Cyriel?’ vroeg Pynaert terwijl hij zijn krant liet zakken.

‘Alles is in orde, chef.’

Hoewel hij nu al meer dan vijf jaar in het gezin Pynaert was opgenomen, kon Cyriel het nog steeds niet over zijn hart krijgen om de man bij zijn voornaam te noemen. Hij had te veel respect voor Pynaert, waarmee hij tijdens de oorlog aan het front had gevochten – hij was er zijn officier. Pynaert had hem

behoed voor enkele levensgevaarlijke situaties, en toen hij naar het opperbevel werd overgeplaatst had hij Cyriel meegenomen. Van het front kwam Cyriel terecht in een luxueuze omgeving waar alleen de hoge officieren van konden genieten. Na de oorlog was Cyriel met Pynaert mee naar Brussel gekomen. De Cruyenaere had geen familie meer. Zijn ouders waren door de Pruisen vermoord en hun huisje was in brand gestoken. Het leger had voor Cyriel de enige uitkomst geleden, waar hij zich als zestienjarige, met een valse geboortedatum, had aangemeld en onmiddellijk naar het front werd gestuurd. En zo was hij in de compagnie van kapitein Pynaert terechtgekomen. Deze geroutineerde officier had meteen begrepen dat Cyriel geen eenentwintig jaar was, zoals hij beweerde en er op zijn veldboekje stond. De Cruyenaere had bekend en Pynaert had hem aangeduid als zijn ordonnans. Cyriel had zich goed aangepast en bleek al gauw een manusje-van-alles te zijn die allerlei problemen kon oplossen. Waar Pynaert in het begin wel niet over te spreken was, was dat Cyriel een oogje had laten vallen op Lodes enige dochter, Antoinette, en dat tijdens een permissie in Frankrijk. Maar de liefde was wederkerig en Pynaert, die door zijn dochter om de vinger werd gedraaid, had moeten toegeven. Lode, die als politiecommissaris werkzaam was in Brussel, nam Cyriel onder zijn hoede en liet hem aanwerven. Later, toen hij werd aangesteld als commissaris-generaal voor gerechtelijke opdrachten bij het parket, verhuisde Cyriel mee.

‘Is er nog iets speciaals?’ vroeg Pynaert hem.

‘Nee, chef, helemaal niets. Ik denk niet dat ik morgen naar kantoor ga. Ik heb de inspecteurs ook een dag vrijaf gegeven.’

‘Ja, dat is goed, Cyriel. Het is beter dan dat iedereen daar met zijn vingers draait.’

‘De gendarmes zijn op de hoogte en als er iets is, zullen ze telefoneren.’

‘Je hebt aan alles gedacht.’

‘Natuurlijk, chef. Ik ben een intelligente hoofdinspecteur,’ grapte De Cruyenaere.

‘Ja, ja, ja,’ zei Pynaert die zijn krant terug opnam.

Cyriel nam zijn boek in de hand en begon te lezen. Hij was nog maar pas begonnen in *De Graaf van Monte Cristo* van Alexandre Dumas. De Cruyenaere hield van romans die zich in de negentiende eeuw afspeelden. Het leek pas gisteren voor hem.

‘Verdorie, van die kerel gaan we nog horen. Die moeten we in het oog houden,’ zei Pynaert plots.

‘Over wie heeft u het, chef?’ vroeg De Cruyenaere.

‘Luister,’ zei Pynaert en hij las het artikel voor: *Op 8/11/23 doet Adolf Hitler na een goede voorbereiding een staatsgreep. Het begint in de Bürgerbraükeller in München. Samen met vier officieren, waaronder de oorlogsheld Erich Ludendorff, organiseert Hitler een mars op Berlijn, naar analogie met Mussolini’s mars op Rome in Italië. Hitler krijgt ook de steun van Ernst Röhm, Herman Göring en Heinrich Himmler, alle drie steunpilaren in de door Hitler opgerichte Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei. Hitlers hoop was dat de politie en het leger hem zouden steunen en hem de toegang tot Berlijn zouden vergemakkelijken, zodat de regering van de Weimarrepubliek zou capituleren. Hij was ervan overtuigd dat de bevolking hem zou steunen en zich zou aansluiten bij die mars. Volgens Hitler zouden tienduizenden Duitsers zich bij hem voegen teneinde de noodtoestand, ingegeven door de torenhoge inflatie, te laten opheffen en Hitler aan de macht te brengen.*

Het liep echter niet zoals gepland. Het gros van het leger en ook de bevolking bleef de regering steunen. De dag na hun vertrek uit München was het duidelijk dat Hitler zijn doel niet zou halen. De coupplagers, waaronder ook Hitler zelf, sloegen op de vlucht.

Op 11/11/23 werd Hitler in zijn schuilplaats aangehouden en naar de gevangenis gebracht. Daar verbleef hij tot hij op 26 februari 1924 voor

de rechtbank moest verschijnen wegens hoogverraad. Hitler kreeg van de rechtbankvoorzitter de gelegenheid om in het lang en in het breed uit te leggen dat hij geen hoogverraad had gepleegd, maar dat zijn unieke doel de redding van Duitsland was.

Op 1 april werd Adolf Hitler voor het plegen van deze coup veroordeeld tot vijf jaar gevangenis. Veel Duitse juristen laken dit milde vonnis en beweerden dat de rechtbankvoorzitter vooringenomen was en daarom slechts een milde straf heeft uitgesproken. Er zijn zelfs boze tongen die beweren dat de voorzitter lid is van Hitlers NSDAP.

Van onze correspondent in Duitsland.'

'Dat is toch maar een idioot,' zei De Cruyenaere, nadat Pynaert het artikel had voorgelezen.

'Een idioot die het zo goed kan uitleggen dat hij een groot deel van de bevolking meekrijgt? Nee, Cyriel, daar gaan we nog van horen, geloof me.'

'Duitsland is ver van hier, chef.'

'Gelukkig maar, dat hij ginder een staatsgreep pleegt dan,' antwoordde Lode ironisch.

'Is dat zo erg?'

'Een staatsgreep zal tot een burgeroorlog leiden, Cyriel. Mensen van eenzelfde land die tegen elkaar vechten omwille van een politiek meningsverschil. Ik hoef je niet te vertellen dat er slachtoffers zullen vallen en dat er heel wat schade zal zijn. Nee, een staatsgreep is voor niets goed. Ik kan alleen maar hopen dat de Duitsers zo slim zullen zijn die man niet aan de macht te helpen, anders is de wereld in gevaar.'

'Hoezo?' vroeg Cyriel.

'Je leest zo dat hij megalomaan is. Hij zal zich niet tevreden stellen met de verovering van Duitsland alleen.'

'Maar waarom dan?'

'Alles gaat terug tot de ondertekening van het verdrag van Versailles op 28 juni 1919. Dat werd door de geallieerden aan

Duitsland opgedrongen. De Duitse delegatie kon er alleen maar mee instemmen. Het kwam erop neer dat Duitsland geen leger meer mocht hebben. Zijn marine moest uitgeleverd worden aan de geallieerden. De linker Rijnsoever moest ontruimd worden en de rechter Rijnsoever werd een neutrale zone. Duitsland moest ook delen van zijn grondgebied afstaan aan landen die het aangevallen had, zoals aan België met de steden Eupen en Malmédy en aan Frankrijk met de streek Elzas-Lotharingen.’

‘Het is toch normaal dat je moet opdraaien voor de schade die je hebt aangericht,’ vond De Cruyenaere.

‘Dat klopt. Maar het verdrag werd zodanig opgesteld dat het Duitsland echt frustrerde. Vooral de Franse staatsman Georges Clemenceau wilde de Duitsers straffen en ervoor zorgen dat ze Frankrijk nooit meer militair zouden kunnen bedreigen.’

‘Wie zijn gat verbrandt, moet op de blaren zitten.’

‘Zo eenvoudig is het niet, Cyriel. Zelfs de Franse generaal Foch zei over het verdrag van Versailles: “Dat is geen vredesverdrag, maar een wapenstilstand voor twintig jaar.”’

‘Wat betekent dat, chef?’

‘Wel, als Foch gelijk krijgt, begint er rond 1940 opnieuw een oorlog met de Duitsers.’

‘Dat is een griezelig vooruitzicht.’

‘Dat is het zeker. Daarom blijf ik beweren dat Hitler een zeer gevaarlijk iemand is.’

‘Ik begrijp dat allemaal niet zo goed, chef. Politiek interesseert mij eigenlijk niet, zeker niet als het over het buitenland gaat.’

‘Hoe doe je dat dan in het stemhokje?’

‘Ik kijk naar de affiches en degene met de meest sympathieke kop krijgt mijn stem.’

‘Dat is een beetje vogelpik spelen, Cyriel.’

‘Maar ik ken er ook helemaal niets van. Ik weet niets af van de Belgische Werkliedenpartij, noch van de Katholieke partij of van de Liberale partij. En weet u wat ik ook zo oneerlijk vind?’

‘Nee, Cyriel, maar ik heb een vermoeden dat je het me nu gaat vertellen.’

‘Dat alleen mannen mogen stemmen. Ongeïnteresseerden, zoals ik, die móeten gaan stemmen, maar vrouwen, zoals Antoinette, die studeren en daar veel meer over weten, die mógen niet gaan stemmen. Alleen maar omdat ze een vrouw zijn. Dat vind ik oneerlijk.’

‘En daar heb je absoluut gelijk in, Cyriel. Het is inderdaad oneerlijk, maar ik ben ervan overtuigd dat de politieke partijen die oneerlijkheid zullen wegwerken.’

‘Wanneer? Met sint-juttemis?’

‘Dat weet ik ook niet, maar er zijn toch al veranderingen doorgevoerd. Vroeger was er het meervoudig algemeen stemrecht. Dat betekende dat mannen die eigendom bezaten of gestudeerd hadden, een of meerdere bijkomende stemmen kregen. Zo kreeg ik twee stemmen extra, zodat ik drie keer mocht stemmen. Jij zou door je functie ook een stem extra krijgen. Welgestelde mensen hadden twee-, drie- of viermaal meer kiesmacht dan de arbeiders. Dat was pas oneerlijkheid.’

‘Inderdaad. Onderdrukking van het proletariaat door de grootgrondbezitters.’

Pynaert keek De Cruyenaere met een vragende blik aan.

‘Waar haal jij dat nu ineens vandaan?’

‘Marx. Het Kapitaal.’

‘Dat weet ik ook wel, maar heb je dat boek dan gelezen?’

‘Nee, chef, helemaal niet,’ lachte De Cruyenaere. ‘Ik heb dat opgestoken uit een of ander krantenartikel.’

‘Ik dacht al, straks heb ik een communistische schoonzoon.’

‘Maar nee, ik zei het toch: ik doe niet aan politiek. Het interesseert mij niet.’

Pynaert nam zijn glas cognac en dronk het laatste bodempje in een teug leeg. Hij klopte zijn pijp uit en keek naar Emilie, die haar breiwerk aan het opvouwen was.

‘Ik denk dat het tijd wordt om naar bed te gaan,’ zei Pynaert.

‘Heb je plannen voor morgen?’

‘Niet echt. Antoinette moet een werkstuk afmaken over de hemoglobine in het vasculair systeem, of zoiets. En dus ga ik me maar stierlijk vervelen. Misschien loop ik weleens naar de Grote Markt om er een geuze te drinken.’

‘Waarom neem je Norbert niet mee? Die zal het heel fijn vinden om met zijn “grote broer” op stap te gaan,’ zei Emilie.

‘Oh, graag. Als hij dat wil, mag hij zeker mee.’

‘Dat is dan afgesproken. En eet ook iets in de stad, zodat jullie een dagje samen hebben.’

‘Ja, dat is een goed idee, Emilie. Ik zal het hem morgen vragen.’

Cyriel stond op, wenste hun een goede nacht en trok naar boven, waar Antoinette op hem wachtte.

Maandag 7 april 1924
Tien uur 's ochtends

Pynaert was daarnet vertrokken naar een vergadering op het Parket-Generaal en De Cruyenaere werkte intussen aan enkele dossiers. Sinds ze verhuisd waren naar het nieuwe gebouw, voelde Cyriel zich een heel stuk beter. Hij kon nu naar believen een raam openzetten en had tenminste daglicht. Een echte verademing na vijf jaar in een donkere spelonk te hebben gewerkt in de diepste catacomben van het Justitiepaleis, met alleen maar kunstlicht van enkele zuinige peertjes en een gammele bureaulamp die het dikwijls liet afweten.

Polle Vandebossch, een van de inspecteurs, stak zijn hoofd in de deuropening.

‘Cyriel, de politie van Brussel heeft gebeld. Er is een lijk gevonden op de Universiteit van Brussel, aan de faculteit Letteren en Wijsbegeerte. Ze vragen of we willen komen kijken.’

‘Is het een gewelddadig overlijden?’

‘Geen idee. Ze hebben op het eerste gezicht geen uitwendige verwondingen vastgesteld.’

‘Goed, laten we erheen gaan. Ik heb genoeg van die saaie dossiers.’

‘In orde.’

‘Neem Louis mee voor de foto's en de vingerafdrukken.’

‘Nog iemand?’

‘Nee, we zien het wel ter plaatse. Misschien is er niets aan

de hand. In het tegenovergestelde geval kunnen we de collega's altijd nog telefoneren dat ze moeten komen.'

Vandenbossch knikte. De Cruyenaere stond op en trok zijn colbert aan. Hij stak zijn revolver in de holster, nam een schrijfblok en een potlood mee en stapte de gang in. In het gezelschap van de twee inspecteurs liep hij naar de uitgang en stapte in de auto. Vandenbossch bestuurde het voertuig en reed via de Louizalaan naar de universiteit. Hij draaide het gebouwen-terrein op en reed verder door naar de faculteit Letteren en Wijsbegeerte. Vandenbossch stopte voor een groot gebouw en het trio stapte uit. Voor de deur stond een agent van de Brusselse politie. Hij salueerde respectvol.

'De commissaris wacht boven met de getuige die het lijk heeft gevonden.'

'Dat is goed, toon ons maar de weg,' zei De Cruyenaere.

De agent opende de deur, liet de mannen voorgaan en leidde hen dan de trap op naar de eerste verdieping. Daar kwamen ze in een lange gang die ze doorliepen tot in het midden. Op een bank tegen de muur zat een jonge vrouw. Cyriel had haar als eerste opgemerkt en stapte verbaasd op haar af.

'Antoinette, wat doe jij hier?'

'Oh Cyriel. Het is verschrikkelijk. Professor Vandervalk is overleden,' zei Antoinette met een hese stem terwijl ze Cyriels handen stevig vastpakte.

'Is hij een van jouw professoren?'

'Ja, ik heb zijn vak gekozen omdat ik het zo interessant vond. Het leunt aan bij de geneeskunde, maar het geeft ons vooral inzicht in het ontstaan ervan. Professor Vandervalk doceert genese, de ontstaansgeschiedenis dus, van de geneeskunde.'

'Hoe kom je hier terecht?'

'Hij moest om acht uur komen lesgeven. Maar om kwart over

acht was hij er nog steeds niet en dat verbaasde ons, want hij is altijd stipt op tijd. Om halfnegen besloot ik om op zijn studiekamer te gaan kijken. Ik heb aangeklopt, maar ik kreeg geen antwoord. Ik heb de deurklink geprobeerd en het kantoor was niet op slot. Ik heb de deur geopend en toen ik naar binnen ging, zag ik hem onmiddellijk liggen op de vloer achter zijn bureau. Ik heb gekeken wat er aan de hand was, maar hij ademde niet meer en ik voelde ook geen hartslag. Zijn lippen zagen blauw en ik wist dat ik niets meer kon doen. Hij was overleden. Ik ben dan naar het secretariaat gegaan en zij hebben een ziekenwagen gebeld. Toen die aankwam, hebben de broeders meteen het overlijden vastgesteld. Omdat het op de universiteit is gebeurd, hebben ze de politie verwittigd. En ik moest hier blijven.'

De Cruyenaere knikte.

'Gaat het een beetje?'

'Ja, Cyriel, het is niet de eerste keer dat ik een overleden persoon zie.'

'Gelukkig maar. Wil je hier nog even wachten? Ik ga kijken wat mijn collega te vertellen heeft en dan zullen we verder beslissen.'

'Ik heb nog colleges, waarvan ik er al een heb gemist.'

'Ga in dat geval maar naar de les. Ik spreek je later wel. Jij bent tenminste een getuige die mij niet kan ontsnappen,' knip-oogde De Cruyenaere.

'Dank je wel, Cyriel.'

Vandenbosch en De Veuster hadden het gesprek gevolgd.

'Ken je haar?'

'Natuurlijk, dit is Antoinette Pynaert.'

'Oh,' zei Vandenbosch, 'mevrouw De Cruyenaere zal je bedoelen?'

'Toekomstige mevrouw De Cruyenaere, Polle, toekomstige,' lachte hij.

‘Je weet ze wel te kiezen, Cyriel. Zo’n mooie vrouw, en ook nog eens intelligent: proficiat!’ zei De Veuster.

‘Dank je wel, Louis,’ antwoordde Cyriel trots.

Ze gingen enkele meters verder en zagen een openstaande deur met een agent ervoor. Binnen was de adjunct-commissaris druk in de weer met het doen van de vaststellingen.

‘Goedemorgen,’ zei Cyriel terwijl hij de kamer binnenging. ‘De Cruyenaere, hoofdinspecteur met gerechtelijke opdrachten bij het parket.’

De officier sprong in de houding en salueerde. De Cruyenaere geraakte dat gedoe maar niet gewend. Die man was hoger in graad, en toch salueerde hij alsof Cyriel de grote baas was. De Cruyenaere wist wel dat de politie van het parket naam en faam had verworven in de politiewereld omwille van haar doorgedreven onderzoek en doortastend optreden in het kader van het groot banditisme, maar toch.

‘Adjunct-commissaris Hoogmartens van de politie van Brussel.’

‘Vertel eens adjunct-commissaris,’ zei De Cruyenaere, ‘wat is hier aan de hand?’

‘Wel, ene juffrouw Pynaert is deze ochtend naar het kantoor van professor Vandervalk gekomen omdat hij maar niet kwam opdagen voor zijn les. Zij heeft hem hier gevonden en heeft alarm geslagen. Ik heb de getuige hier gehouden. Ze wacht in de gang en staat te uwer beschikking.’

‘Goed, dank u wel, maar ik heb de getuige intussen al gesproken en laten gaan.’

‘Ah, ja, dat is dan uw beslissing.’

‘Is er iets verdachts?’

‘Er zijn geen uitwendige sporen van geweld, maar een arts moet dat natuurlijk vaststellen.’

De Cruyenaere knikte en wendde zich tot Vandenbossch.